

Беседа, Барајево, на Видовдан 7528

ЦРКВА САМОДРЕЖА НА КОСОВУ И ЊЕНО МЕСТО У КОСОВСКОМ ЗАВЕТУ – НЕКАД И САД

Ваше преосвештенство Владико Артемије,
преосвећени хорепископи,
преподобни и часни оци и сестре монахиње, мнострадалне и распете Епархије
Рашко-призренске и косовско-метохијске у егзилу, чувари Србске Православне вере и
Косовског завета,
Браћо и сестре,
данас, на Видовдан подсетићемо се Свете србске цркве у селу Самодрежи на Косову, оне,
из србских епских песама „Бијеле цркве Самодреже“, која је неодвојива од **Косовског
боја, најтеже, највеличанственије и најзначајније битке у србској историји**;
битке која је оставила изузетно моћне поруке засноване не универзалним етичким
основама добра, на слободарству, родољубљу и пожртвовању;
на дух славе и заветне темеље части;
која нам је дала вечне матрице, за:

**Отаџбину, веру и свештенство, нацију и државу;
владара и његову породицу, високо племство и војску;
србску породицу, оца и мајку, браћу и побратиме;
мушкарце, девојке и жене...**

Косовски завет је тајновит, силовито моћан, етички обликован, морално узвишен и
временски трајан управо због тога што у свести и духу србског народа носи најјаче
утемељење:

- Видовданску етику као нашу философију морала,
- жртву Светог кнеза Лазара, ратничку витешку и част његових косовских јунака,
слободарску душу србског народа, национални понос и отаџствољубље, лепоту
нашег православља и проклетство издаје...

Косовски завет (победа правде и етике добра над злом) и **Лазарева клетва**:

„Ко је Србин и српскога рода,
И од српске крви и колена,
А не дошо у бој на Косово...

су за Србство трајне, универзалне и непролазне вредности, где год да Срби живе.

Да би тема о значају Цркве Самодреже била разумљивија, ваљало би истаћи, по
Раду С. Н. Рајићу:

„Турско царство основано 1288. године, те да је 1289. била годишњица царства, да
би 1389. године била стогодишњица, коју је Мурат хтео да прослави величанственом

победом над србским царством, и тако Европи најави да у њу долази незадрживо на велика врата.

Претходни бојеви око Ниша, на Плочнику и код Билеће су били пре свега извиђачко пљачкашки продори ради припрема за овај такође освајачко пљачкашки, азијатско муслимански годишњи ратни поход. По том ратном походу, Мурат је планирао да српску војску победи на Косову, избије на обале Дунава код Београда, потом, преко Дрине узводно Савом до Врбаса, а онда узводно Врбасом ка Јадранском мору да пороби босански део царства, да би се преко Зете и Рашке вратио победоносно назад у Турску.

За ову битку су се Срби припремали. Одлука је била да се на Косову сломи и победи турска војска. (Мора се имати у виду да се битке у оваквим приликама и околностима никад не планирају као порази, већ се све ради и чини за победу.)“

Битка је била жестока.

Погинула су оба владара.

У Европи је објављена победа срБске војске.

Турска војска се са мртвим Муратом посрамљена враћа сутрадан назад, одустајући од помпезно најављеног освајачког годишњег ратно пљачкашког похода. Пораз на Косову пољу се тумачи скоро стотину година касније.

‡ ‡ ‡

Наши преци су имали обичај да се за сваки важан догађај запише:

„Да се зна“.

То је био завет да се важни догађаји и њихови учесници морају запамтити и пренети у народно искуствено сазнање и наук у актуелним али и будућим временима.

Војни историчари закључују: Мурат се дуго спремао за рат са Србијом (целе зиме) и нашао за потребно да прикупи све вазале, напрегну сву државну снагу да што већу војску поведе, доказ је то да је ценио српски народ.

Турци су имали бројну премоћ на Косову, борила су се три/четири Турчина против једног Србина.

Да се зна:

Турчин Нешрија, турски извори казују, пише да су на заповест султана Мурата стрелци почели бој, али **„неверници стајаху као гвоздене горе тврдо...“**

Да се зна:

У Писму флорентинске општине краљу Твртку, одговарајући на његово јављање о Косовској битци, вели се и ово: ... **„Благо по три и четири пута оној дванаесторици властела, који пробивши непријатељске чопоре и камиле у округ свезане, мачем себи отворише пут и дођоше до Муратовог шатора! А нада све благо ономе, који јуначки уби вођа толике силе, сатјеравши му мач у грло и у утробу; а благо свјема што као жртва убијенога вођа, над оном ништавом љешином славном мучеништва смрћу живот и крв излише“...**

Да се зна:

Постојао је један **пергамент из Брусе, пун арапских слова, који нам говори о коњици азијатској, и шаторима, и камилама кроз које један српски витез са голим мачем у руци до царског срца продире...**

Да се зна:

Карло Шести француски, у Нотр Даму париском, уз звуке свих звона славио је велику хришћанску победу, јер је толики био значај србског отпора Турцима.

И на ово да се подсетимо:

Деспот Стефан Лазаревић не пише да се **Косовски бој** догодио 1389. године, већ да се **„случио 6897. лета“**. ($5508 + 1389 = 6897$). А да се то време није заборавило у потпуности, онда је неопходно навести следећи пример.

У оснивачкој повељи цркве Светог Марка у Београду, Његова Светост патријарх српски Варнава је написао:

„У име Оца и Сина и Светог Духа освети се основни камен овом Божјем храму посвећеном Светом Апостолу и Евангелисти Марку у Краљевом Граду Београду, поред старе цркве Светог Марка, на дан Храмове славе, лета 7439 месеца априла у 23 дану а од Ваплођења Господњег 1931., за време срећне владавине Његовог Величанства Краља Југославије Александра Првог Карађорђевића и Поглавара Српске Православне Цркве, Његове Светости патријарха Варнаве, који изврши овај чин освећења“.

Шта све то не доказује да Србија није тако мала и безначајна земља како би хтели да нас увере национални песимисти.

‡ ‡ ‡

„Многи могу да кажу оно што нису, само Срби не могу да кажу оно што јесу.“ истиче др Јован Деретић, а стара је мудрост да народ који не научи ништа из своје историје, осуђен је да је понавља.

‡ ‡ ‡

Злобивим људима и времену пркосе

Рушевине старих српских задужбина

Самодрежа је косовско село на крајњим јужним падинама Копаоника, у долини Лаба, 5-6 км источно од Вучитрна.

У селу се налази црква чије се време настанка поставља на године Господње између 1300-1400. Била је посвећена св. Јовану Претечи. У њој су, по предању, лежале мошти св. Јована (или св. Јеврема) Судимца по коме су суседна села Горња и Доња Судимља, претпоставља се, добила имена.

По предању и народној песми, уочи **Косовске битке** 1389. у „бијелој цркви Самодрежи“, је Кнез Лазар причестио своју војску. Исто предање каже да је у цркви после **Косовске битке** био сахрањено тело бесмртног србског витеза Милоша Обилића.

На брду Градини изнад цркве био је стари град са дворцем Вука Бранковића у коме је, по предању, Кнез Лазар одржао вечеру са својим војсковођама и у здравици изговорио познати поклич из народне песме

„Ко не дош’о у бој на Косову ...”

Недалеко од Самодреже, извире минерална вода, у којој се Милош, по причању, пре Боја окупао, па се зове и Милошева бања.

Неки историчари претпостављају да је око Самодреже била концентracија главнине српске војске и да се у њој налазио „стан са пртљагом“ што би се сада рекло – комора.

У турском попису, *Вучитрнском дефтеру* бр. 1048, из друге половине XV в. уписан је „у зеамету (турски феуд) Лаб манастир Ваведење“ што би се по мишљењу неких истраживача могло односити на цркву Самодрежу.

Непосредно уз стару цркву било је сачувано старо српско гробље са великим надгробним каменим крстовима који су личили на праве жртвенике украшене рељефним геометријским профилима и крстовима.

Турци су после битке цркву порушили.

Постоје подаци да је у првој четврти XIX в. црква у Самодрежи била очувана до свода. Јашар паша разнео јој камење за грађење воденице.

Ево шта је записао српски конзул у Приштини Тодор Станковић:

„ Самодрежу сам обишао у августу 1891. године. Идући вучитрнским путем дошли смо испод Новог Села, где остависмо друм и пођосмо десно преко Новог Села у Самодрежу, које је село удаљено од главног друма Приштина-Вучитрн 5 км. Тамо смо нашли све саме Арнауташе а нигде једног Србина. На питање моје:

Има ли у селу Самодрежи која српска кућа, одговорише ми, да има само четири.

Наредих једном од моје пратње, да позове једнога од тих Срба, жандарм оде и брзо се врати са Живом Лазаревићем, Србином из истог села, чија кућа беше на крају села. Жива човек између 50 и 60 год. старости, у оделу подераном и састављеном све од самих крпа, које се држе на по једном концу, приђе к мени и пошто се поздрависмо, питах га:

Је ли брате, где је црква Самодрежа?

Е мој господине, одговори Жика, нема више цркве Самодреже, она је негда била, а сад је од ње начињена воденица, него ајде да ти то место покажем.

До Српско-турског рата 1876. године, у селу Самодрежи било је 50 српских, а сада је 70 арнауташких а само 4 српских кућа.

Тако идући и разговарајући се са Живом дођосмо и до чувене цркве Самодреже, од које се одржао само један зид у висини 1 а у дебљини 1 и по метар, преко кога тече вода за воденицу, која је подигнута скинутим материјалом са цркве Самодреже. Свугде је по селу разбацано лепо и углађено камење и нема арнауташке куће која није подзидана углађеним камењем скинутим са зидова ове српске историјске задужбине...

... Поред постојећег још јединог зида црквеног, пролокала је вода и начинила јаругу у ширини 2 и по а у дужини 35 метара. На десној обали ове јаруге, у целој њеној дужини, виде се врло многе људске кости од одраслих људи, све једна уз другу, те према томе јасно се види, да то нису засебни гробови, већ једна општа гробница.

По свој прилици ова велика гробница простира се и даље под земљом, на чијој површини сада беху засејане њиве“.

† † †

Рад на обнови цркве Самодреже почео је 8. јуна 1928. године.

То велико дело везано је за име Петра А. Куновчића, тадашњег начелника Звечанског округа. Куновчић је заједно са народом тражио темеље старе цркве, откопао их и на њиховим темељима подигнута је нова Самодрежа. План за њену изградњу, без икакве надокнаде, дали су професор Александар Дероко и Петар Поповић, а план за звонару архитекта Тановић.

У полетној обнови Свете цркве Самодреже на Косову, може се на основу докумената рећи да је учествовао србски народ, широм србских земаља, и Срба растурени по свету. Било је:

23 приложника црквених утвари,
29 приложника икона,
20 великих добротвора,
55 великих добротвора- помагача,
24 добротвора,
38 добротвора – помагача,
60 утемељивача, (од 773 – 1000 дин. међу њима и Михаило Пупин, проф. из Њујорка)
50 утемељивача – помагача, и
622 приложника који су својим прилозима од 1 – 999 динара допринели обнови.
Ако се погледају ови спискови приложника из стотину села и градова, види се снага **Косовског завета** која је усађена у биће Срба.

† † †

Обновљена црква освештана је на Видовдан 1932. године. По записима присутвовало је око 20 хиљада душа из разних крајева Краљевине и иностранства. Остало је сведочење: **Када је Њ. Св. Патријарх Варнава изашао, са архијерејима, г. Митрополитом Јосифом и осталим свештеницима и народом напоље, да освети и вином прелије кости Косовских мученика, баш у том моменту, иако је време било по све ведро, одједанпут створио се један мали облачак са свим изненадни и наднео се над црквом и њеном околином и пустио је кишицу да пороси највише од једног до три минута и затим је одмах престала. Сви присутни, без разлике вере и народности, менталитета и обичаја рекли су ово:**

**„Бог благосиља овај свети чин, а душе
Косовских хероја и хероја осветника
Косова од радости пустили су своје сузе”.**

Причешћивање народа и војске извршио је лично Њ. Св. Српски Патријарх г. Варнава. Причестило се 3500–4000 душа и на послетку војска – с командантом дивизије дивизијским ђенералом, који је постио као и војници. Одређена чета је специјално постила 7 дана заједно са официрима својим на челу. Поменута чета, саставила је пушке у купе и са себе скинула опасаче са фишаклијама и у колони простих редова до цркве, а затим у колони по један улазећи у цркву, да приме св. причешће, **после пет стотина четрдесет и две године**, непосредно од Њ. Св. Српског Патријарха г. Варнаве. Ништа лепше није било видети, с обзиром на нашу сјајну прошлост и причест Цара Лазара и његове војске, од ове чете побожних, скромних и дивних људи, који служе на Косову, а који су онако лепо, побожно и погнуте главе улазили у цркву један по један и причестили се.

У свом обраћању хиљадама верника окупљених око цркве, Њ. Св. Српски Патријарх г. Варнава је рекао:

„Срећни смо што смо осветили овај храм посвећен Цару Лазару, обновили и испунили ону вековну жељу нашег народа, да може да види светињу у којој се Цар Лазар причестио уочи онога дана, кад је велико и моћно Српско православно царство остало овде да вековима живи у пепелу. Ту се одиграо велики догађај у историји целог нашег народа и целог човечанства. Тај догађај примио је са жалошћу цео културни свет, јер је одједном нестало бедема који је бранио Европу. Ми знамо докле је допро тај талас са истока и шта је он све угрозио. Наш народ остао је тада бесправна раја која је пропиштала за оним што је изгубила. Али као што је се за времена наших царева и краљева описивала наша моћ и култура наша тако је и за време робовања наш народни геније умео да опева величину своје трагедије.

Незаштићени себар проговорио је вишим језиком идеолошког стремљења, које нису могли да опишу ни историчари, ни живописци. Раја је проговорила Косовском епопејом... Наш народ се и у ропству уздигао до велике висине и верске и моралне и националне”

Забележене су и речи ктитора-обновитеља Куновчића:

„Овде, на овом светом месту, где је обновљена Самодрежа црква, после толико година, одиграли су се веома важни историјски догађаји... Ниједна црква ни у једној нацији и држави није одиграла бољу улогу од наше цркве, а нарочито Самодрежа, која нас је самоодржала... напослетку молитве су нам донеле ослобођење петвековног ропства...”

Ко је Куновчић?

Његови биографски подаци осликавају страдалну Србију:

Рођен је у Јагодини 1884. Његов отац Аврам је из Кнића.

У Први балкански рат, међу првим добровољцима је и Петар Куновчић. У тим борбама Куновчић је рањен. Указом од 12. маја 1913. године одликован је „Златном медаљом за храброст”. Крајем јуна 1913. када је Бугарска мучки напала Србе на Брегалници, Куновчићев пук је одмах послат на положај. У бици код Осогова Куновчић бива поново рањен. Као активни официр учествује у Првом светском рату, са српском војском доживљава сву голготу преласка преко Албаније и све суровости Солунског фронта. Из сва три ослободилачка рата Куновчић излази са седам рањавања показујући тиме изузетну храброст.

Па како је завршио свој живот овај велики човек?

Према сазнању породице, Куновчића већ у годинама и болесног, хапсе србомрски у очевом родном Книћу 1945. године. Према поменутиим сазнањима ухапшен је на захтев шћипетарских вођа. Стотинак сељака из Кнића одлази у Београд и некако успева да га власти ослободе. Но, титоисти га поново хапсе па иста делегација сељака поново успева да издејствује Куновчићево ослобођење.

Већ озбиљно болесног Куновчића хапсе по трећи пут у београдској Државној болници и некуд одводе. Породица не зна ни како је убијен ни где је сахрањен.

Тако је то било у времену титоиста и Тита.

После пет стотина година завладао је србомрзац Броз.

Титоисти су од српског народа направили богаље.

У Самодрежи су Срби опстали и у том безнађу, одолевајући спољњем непријатељу и унутрашњим издајцима.

Седамдесетих година када су Брозови бандити градили школу у Самодрежи, костурнице су користили за гашење креча. Црква и фреске су оштећене 1981. од арбанаских терориста.

После само годину дана од тадашњег скрнављења цркве догодила се трагедија породице Милинчић која се по својој свирепости, месту несреће и мотивима убице претворила у симбол страдања Срба. Данила Милинчића убио је комшија Арбанас, пред очима и на рукама његове мајке Данице која је покушавала да одбрани свог двадесетдвогодишњег сина. Рањена у руку није успела да га спасе и никад није дочекала за њу недостижну правду. Породица се расељавала.

После окончања НАТО агресије на СРЈ и доласка француских снага КФОРа у тај део јужне српске покрајине, црква Самодрежа је крајем јуна 1999. демолирана и запаљена изнутра, од стране арбанаских терориста. Самодрежа се и током *Мартовског погрома над Србима 2004.* године, нашла на удару истих.

Наш владика Артемије сведочи, после тадашњег обиласка светиње:

„Светиња је демолирана 1999. године, али стање у коме се сада налази се тешко може описати. Крова нема, зидови голи зјапе. А у самој унутрашњости то је просто депонија свега и свачега, а највише сточног и људског измета...”

Тужна прича о цркви у Самодрежи није једина. Она је само повод да се постави питање:

Докле више овако?

Да ли одговор може бити у речима, пуковника Светота Радишића, који је недавно рекао:

„Али, то не значи да треба да вас лажу да решење за Косово не постоји. Ко год то изговори, ради за окупатора и не зна или не жели да зна да је прошло 20 година од почетка окупације“. Нормално, Радишићев закључак је да је Косово и Метохија србска неотуђива територија.

Преосвећени владика Артемије, рекао је и ово:

„Србија је храм, а Косово је олтар. Без олтара, храм губи сваку своју сврху и смисао постојања. Србија је тело, а Косово срце у том телу. Ишчупа ли се срце из тела, остаје леш који се распада“.

О свему је владика беспрекорно сведочио у Лондону, Берлину, Бриселу, Вашингтону, Москви... Где све не?

Преосвећени Владико,
Браћо и сестре,

Дошло се до тога, до таквих апсурда, да ових дана ТВ Тирана емитује филмске фантазије: да су Србски православни манастири и цркве њихови, да су их Срби од њих отели и присвојили. У томе им помажу Немци директним отимањем, а Французи ћуте...

Зар народ који је још 1349. године имао Душанов законик, са црквама и манастирима које је изградио у 13. веку и пре, да краде културну баштину, манастире и цркве од племена чија је писменост у 19. веку била испод 2%?

Нажалост, ретке су установе државе Србије које на ово реагују. Министарство културе ни питање да постави: Како то да су се „сетили“ после хиљаду година да је то њихово. Зашто су их палили, уништавали, скрnavили, пљачкали стотинама година?

У Србији се, углавном, прећуткује, историју нашу пишу нам најамници за туђе интересе и циљеве. Управо и због таквог стања неопходно је подсетити бар на неке чињенице које су истините па морају да се знају.

Иво Андрић је једном приликом написао **„да само глупи и неразумни људи могу сматрати да је прошлост мртва и непролазним зидом одвојена од садашњице“.**

Док су многи ћутали и ћуте, наш Владика Артемије није ћутао!

О свему овоме што се збило и што се сада збива, судиће, акобогда, србска покољења.

Наш Владика Артемије се борио за Косово и Метохију у држави Србији.

Крмани, можда, последњом Србском лађом достојном предака, привезаном за Крманоша васионе.

Правећи концепт за ово обраћање пред вама, развијале су се многе слике а неке, надајући се да нећу изаћи из теме, слободан сам да их поменем. Ево тридесет година како сам први пут приступио светој десници владикиној пред ново саграђеном кућом сиромаша Вучковића, вишедетној породици, у хвостанском селу Кошу... Речи пред породицом, која до те '91. ни струју није имала и речи Владикине изговорене на рушевицама Студенице Хвостанске, давне 1994. године, на Духове: „Налазимо се на врху Србске Голготе ...“ остале су да одјекују у мојим ушима непрекидно...

Натоварише на Владикау огроман терет, клевете и бесрамне лажи, са намером сатирања али... не остаде без снаге, не предаде се без борбе, ... „крст носећи ...“ и не одричући се „Завета“ Светога Кнеза, истрајно, благи и добри путеводитељ из суноврата и безнађа. Наш Владика није изгубио наду у Бога, али ни у заспало србство.

У постојбини србства, србства забатаљеног, Владика је упозоравао на Комитернину идеју да се пребије кичма српском народу, да је Броз и слуге му био извођач радова.

Владика није дао да се заборавимо и у блату потонемо и да над нама превлада зло покварености и издаје.

Позивао нас је, и позива:

Срби, Косово је наша колевка и наш олтар.

Многи су се одазвали. Бројни!

За дивљење што многи препознаше путеводитеља у лажно оптуженом, опањканом, протераном, прогоњеном... од злих и покварених Србомрзаца, неумних и безумних назови Срба.

Хвала Богу у Србији никад нису престајали да се гнезде соколови, српски родољуби. А то сте данас сви ви, тешко вас је побројати, ви сте гнездо нове праве србске властеле – Христови србски племићи који се не предадоше ропству и не одрекоше се Завета и помогосте прогнаном и распетом владики и верном монаштву, дадоше кров над главом, пружисте парче хлеба насушног, помогосте да се подигну богомоље, створисте наду свему народу да се не престане Богу молити.

Народни песник је рекао:

**„Кад Србину буде за невољу,
у теби се по соко излеже,
те Србину буде на помоћи“**

Сам опстанак „Епархије Рашко-призренске у угзилу“ и неодрицање од **Косовског завета** за светосавске заветнике је био подстрек и нада, а за издајнике и одрицатеље **Косовског** завета претња и велика непремостива сметња. Речено је: **„Оно што је мученичком крвљу уписано, не може ниједан потпис избрисати, а онај ко се дрзне да арчи земљу својих предака, ко покуша да распродаје туђе тапије, да трампи светињу за шаку долара, боље би му било да одсече себи саблажњиву руку, боље би му било, авај, да се никад није ни родио“.**

Данас: патос Самодрешке цркве је прекривен ђубретом, по зидовима и каменим тесаницима тиња подметнута ватра.

Некада бејаше Бошко Југовић и његове речи:

**„Иди, сестро, на бијелу кулу;
А ја ти се не бих повратио,
Ни из руке крсташ барјак дао,
Да ми царе поклони Крушевац;“**

Некада беше патријарх Варнава, те бејаше и Петар Куновчић са многима.

Бројни Срби би желели да се Владика врати... а да се кривоклетници у лику српских јереја и бестидне слуге окупатора покају.

Косово је распето, али Косово ће и да васкрсне!

Самодрежа је распета али није растемељена, велике лажи победиће Истина, а Истина је Бог.

И Самодрежа ће да Васкрсне!

Акобогда!

Догодине овде и у Самодрежи!

Зоран Ђорђевић